

حضرت محمد(ص) گواه روز جزاست

امام علی(ع) در نهج البلاغه حضرت رسول(ص) را به آشکارکننده و برپادارنده حق، امین وحی، دارای برترین مقام، گواه روز جزا، دارای برترین تبار و خاندان، دارای مقام کرامت، گفتارش بیانی روشنگر و سکوتش دارای حکمت خطاب می کند.

گفتار پیامبر روشنگر و سکوتش حکمت/ حضرت محمد(ص) گواه روز جزاست
امام علی(ع) در نهج البلاغه حضرت رسول(ص) را به آشکارکننده و برپادارنده حق، امین وحی، دارای برترین مقام، گواه روز جزا، دارای برترین تبار و خاندان، دارای مقام کرامت، گفتارش بیانی روشنگر و سکوتش دارای حکمت خطاب می کند.
جایگاه پیامبر اکرم(ص) نزد امیرمؤمنان(ع) جایگاهی ویژه و والا است. امیرمؤمنان(ع) در فراز آغازین خطابه‌های خود ضمن یاد خداوند، به یاد و تمجید و تکریم پیامبر اکرم(ص) نیز پرداخته است و در فرازهایی از نهج البلاغه به فراخور حال به بیان برخی ویژگی‌های آن بزرگوار و تبیین شرایط گوناگون رسالت ایشان پرداخته است.

این موارد را به طور کلی می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی کرد:

- تبیین شرایط دوران جاهلیت (پیش از بعثت) و عزت مسلمین پس از آن
- بیان شخصیت پیامبر اکرم(ص)
- پیامبر اکرم(ص)، میزان حق
- بیان رسالت و اهداف آن
- دعا برای پیامبر اکرم(ص) و توسل به آن حضرت

شرایط جامعه جاهلی پیش از بعثت

امیرالمؤمنین(ع) در فرازهایی از نهج البلاغه به بیان شرایط دوران جاهلیت در زمان دوران پیش از بعثت پرداخته‌اند و از ویژگی‌های آن دوران پرده‌برداری کرده‌اند. ویژگی‌هایی چون: بدترین دین، بدترین خانه، زندگی در زمین‌های سخت و خشن، رواج جنگ و خون‌ریزی در بین مردم، نبود پیوند خویشاوندی و قطع رحم، بت‌پرستی، گناه، دوری از تعالیم الهی، دوری از انبیای الهی، گرفتاری در فتنه‌ها و فساد و تباهی، رواج نیرنگ و فریب، وجود نشانه‌های تباهی و از میان رفتن نشانه‌های هدایت ... 1.

امام(ع) ضمن تصویرگری دقیق از آنچه در دوران جاهلیت بر مردمان حاکم بود، عظمت و عزتی که در سایه اسلام کسب کرده‌اند را، گوشزد می‌کند: وَ أَنتُمْ مَعَشَرَ الْعَرَبِ عَلَى شَرِّ دِينٍ وَ فِي شَرِّ دَارٍ مُبِخُونٍ بَيْنَ حِجَارَةٍ خَشْنٍ وَ حَيَاتٍ صُمِّ تَشْرَبُونَ الْكَدْرَ وَ تَأْكُلُونَ الْجَشَبَ وَ تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَ تَقْطَعُونَ أَرْحَامَكُمْ الْأَصْنَامُ فَيْكُمْ مَنْصُوبَةٌ وَ الْأَتَاكُم بِكُمْ مَعْصُوبَةٌ؛

و شما- ای گروه عرب - بر بدترین آئین و در نابسامان‌ترین شرایط می‌زیستید: در میان سنگلاخ‌های ناهموار و مارهای پرزهری که از آوازه‌ها ترم‌اند، گویی‌کرد. آب آلوده و ناگوار می‌نوشیدید و غذای نامناسب و غیربهداشتی می‌خوردید، و خون یکدیگر می‌ریختید و پیوند خویشاوندی را بریده‌دید. بت‌پرستی میان شما رایج بود و گناهان (در میان شما) دایر (بود)...

نهج البلاغه علت وضعیت نابسامان مردم در دوران پیش از بعثت را دور بودن مردمان از تعالیم الهی انبیاء دانسته و دلیل وجود فتنه‌ها را در این امر می‌داند و به آنها هشدار می‌دهد و آنها را از سرنوشت پیشینیان خود آگاه می‌سازد تا آنها به آن سرنوشت دچار نشوند.

می‌فرماید: أُرْسِلْتُ عَلَى حِينٍ فِتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ وَ طُولِ هَجْعَةٍ مِنَ الْأُمَمِ وَ اعْتِرَافٍ مِنَ الْفِتَنِ وَ اتِّشَارٍ مِنَ الْأُمُورِ وَ تَلَطُّ مِنَ الْحُرُوبِ وَ الدُّنْيَا كَاسِفَةُ الثَّوْرِ ظَاهِرَةَ الْعُرُورِ عَلَى حِينٍ اَصْفَرَارٍ مِنْ وَرَقِهَا وَ إِيَّاسٍ مِنْ ثَمَرِهَا وَ اغْوَارٍ مِنْ مَائِهَا قَدْ دَرَسَتْ مَتَارُ الْهَدْيِ وَ ظَهَرَتْ أَعْلَامُ الرَّدْيِ فَهِيَ مُتَجَهِّمَةٌ لِأَهْلِهَا عَاسِفَةٌ فِي وَجْهِ طَالِيهَا ثَمَرُهَا الْفِتْنَةُ وَ طَعَامُهَا الْحَبِيقَةُ وَ شِعَارُهَا الْخَوْفُ وَ دِتَارُهَا السَّيْفُ فَاعْتَبِرُوا عِبَادَ اللَّهِ وَ ادْكُرُوا تَيْكَ الَّتِي أَبَاؤُكُمْ وَ إِخْوَانُكُمْ بِهَا مُرْتَهِنُونَ وَ عَلَيْهَا مُحَاسَبُونَ

او را هنگامی به رسالت فرستاد که در جهان رسولانی نبودند. زمانی دراز بود که مردم به خواب رفته بودند. فتنه‌ها سربرداشته و کارها نابسامان بود. آتش جنگ‌ها شعله می‌کشید، روشنایی از جهان رخت بر بسته و فریب و نادارستی آشکار گردیده بود. جهان به باغی می‌مانست که برگ درختانش به زردی گراییده بود و کس از آن امید ثمره‌ای نداشت. آتش فروکش کرده بود. پرچم‌های هدایت کهنه و فرسوده گشته و ریایات ضلالت پدیدار شده بود. دنیا در آن روزگاران بر مردمش چهره دژم کرده بود و بر خواستاران خود ترش‌روی گشته بود. میوه‌اش فتنه بود و طعامش مردار. در درون وحشت نهفته داشت و از برون شمشیر ستم آخته. ای بندگان خدا، عبرت بگیرید و به یاد آورید کارهای گناه‌آلود پدرانتان و برادرانتان را که اکنون در گرو آنها هستند و به حساب آن گرفتارند. 2.

شخصیت پیامبر اکرم(ص)

امام علی(ع) در نهج البلاغه به تبیین جایگاه ویژه پیامبر(ص) پرداخته و برخی ویژگی‌های این شخصیت بزرگ را به مردمان معرفی می‌کند. ویژگی‌هایی چون: آشکارکننده و برپادارنده حق، امین وحی، دارای برترین مقام، خاستگاه و جایگاه رفیع پیامبر در تمام مراحل زندگی‌اش، گواه روز جزا، پیشوای پرهیزگاران، دارای برترین تبار و خاندان، دارای مقام کرامت، گفتارش بیانی روشن‌گر و سکوتش دارای حکمت...3

ویژگی‌های بزرگ شخصیت پیامبر اکرم(ص) در بیان امیرالمؤمنین(ع) در تبدیل دوران جاهلیت و گرایش مردمان به سوی هدایت تأثیری شگرف داشت: مُسْتَقَرُّ حَیْرٍ مُسْتَقَرٍّ وَ مَثْبُتٌ أَشْرَفُ مَثَبٍ فِی مَعَادِنِ الْکَرَامَةِ وَ مَمَاهِدِ السَّلَامَةِ قَدْ صُرِفَتْ تَحَوُّهُ أَقْبَدَةُ الْأَبْرَارِ وَ تَبَيَّنَتْ إِلَيْهِ أَرْمَةُ الْأَبْصَارِ دَفَنَ اللَّهُ بِهِ الضَّعَائِنَ وَ أَطَقَ بِهِ التَّوَائِرَ أَلْفَ بِهِ إِحْوَانًا وَ فَرَّقَ بِهِ أَقْرَانًا أَعَزَّ بِهِ الدِّئَةَ وَ أَذَلَّ بِهِ الْعِزَّةَ كَلَامُهُ بَيَانٌ وَ صَمْتُهُ لِسَانٌ؛

زادگاه او برترین زادگاه (مکه مکرمه) و خاندان او پاک‌ترین و با شخصیت‌ترین خاندانها. او همواره در کانونهای کرامت بوده است و نیاکانی برجسته و بزرگوار این «#دَرْ یَتِیم» را به نسل بعد می‌سپردند. او در سرزمین‌هایی نیایش‌کنده و نورانی که جانها را از عذاب بیمه کند رشد کرده است. دل‌های نیکان و پاکان به سوی او پر می‌کشید و چشمها به جانب او خیره می‌شد، و شخصیت او دل‌ها و دیده‌ها را به خود جذب کرده بود. خداوند به برکت او کینه‌ها را مدفون ساخت و شعله خونخواهیها و خونریزیها را فرو کاست. به وجود پرخیر او برادری و محبت‌پیریزی و شکوفا شد و هم‌دلی و هم‌فکری پدید آمد و نامحرمان نزدیک، دور شدند، مستضعفان به عزت رسیدند و مستکبران به خواری نشستند. سخنش روشنی و هدایت، و سکوتش گویای حکمت است.

امام(ع) ضمن بیان ویژگی‌ها و برتری‌های پیامبر اکرم؛ بر روش بیدارگرانه پیامبر(ص) و امتداد خط نبوت از آدم تا خاتم و برقرار ماندن خط نبوت توسط جانشینان پیامبر(ص)(خاندان نبوت) تأکید دارد. چنانکه فرمود: ...حَتَّى أَقْصَتْ كَرَامَةُ اللَّهِ سُبْحَانَهُ إِلَى مُحَمَّدٍ (صلی‌الله‌علیه‌وآله) فَأَخْرَجَهُ مِنْ أَفْضَلِ الْمَعَادِنِ مَثَبًا وَ أَعَزَّ الْأَرْوَاحَ مَقْرَسًا مِنَ الشَّجَرَةِ الَّتِي صَدَعَ مِنْهَا أَنْبِيَاءُهُ وَ انْتَحَبَ مِنْهَا أُمَمَاءُهُ عِزَّتُهُ حَیْرُ الْعِزِّ وَ أَسْرَتُهُ حَیْرُ الْأَسْرِ وَ شَجَرَتُهُ حَیْرُ الشَّجَرِ تَبَتَّتْ فِی حَرَمٍ وَ بَسَقَتْ فِی کَرَمٍ لَهَا فُرُوعٌ طَوَالٌ وَ ثَمَرَةٌ لَا تُثَالُ فَهُوَ إِمَامٌ مِّنْ اتَّقَى وَ بَصِيرَةٌ مِّنْ اهْتَدَى سِرَاجٌ لَمَعَ ضَوْؤُهُ وَ شَهَابٌ سَطَعَ نُورُهُ وَ زُنْدٌ بَرَقَ لَمْعُهُ سِيرَتُهُ الْقَصْدُ وَ سُنَّتُهُ الرُّشْدُ وَ كَلَامُهُ الْقَصْلُ وَ حُكْمُهُ الْعَدْلُ⁴

... تا کرامت الهی، (پس از پیامبران پیشین) مسئولیت رسالت را بر دوش محمد - درود خدا بر او و خاندانش- نهاد، پس او را از برترین «#ریشه‌ها» و «#تبارها» برگرفت و در سرسبزترین و اصیل‌ترین گلستان‌های شرافت بکاشت. او شاخسار درخت تناوری بود که پیامبران را از آن آفرید و امانتداران خود را از آن برگزید. خاندان او بهترین خاندان‌ها، و تبار او برترین تبارها، وریشه خانوادگی او بهترین ریشه‌هاست.

در حرم پاک الهی بر دمید و در گلزار کرامت بالید. شاخسار آن سر به فلک کشیده و بر و بار آن جاودانه شده است. پس آن بزرگوار پیشوای پرهیزکاران و نور چشم ره یافتگان است، چراغی پرفروغ و ستاره‌ای درخشان و مولد نوری تابان؛ راه و رسم او به هنجار، آئین او بالنده و شکوفا، کلام او قانون و جداکننده سره از ناسره، و داوری او عدالت محض.

پی نوشت:

[1] نک: نهج البلاغه: خطبه‌های 26، 88، 94، 187، 103...

[2] نهج البلاغه، خطبه 88.

[3] نک: خطبه‌های: 71، 93، 95، 104، 107...

[4] نهج البلاغه، خطبه 93.